

Upamiętnienie Pruskich Termopili z Ptaszkowa

W grudniu ubiegłego roku w piśmie „Na Szlaku” opisywałem pomnik stojący dziś przy kamiennogórskiej ul. Słowackiego, który w drugiej połowie XIX wieku ustawiono w miejscu krwawych walk toczonych w czasie prusko-austriackiej bitwy, jaką w okolicach miasta stoczono w 1760 roku. Starcie to określano mianem Pruskich Termopili. Warto tu zauważyć, że miejsca ówczesnych walk upamiętniało więcej tego typu pomników. Ernst Kunick w swojej wydanej w 1910 roku książce informuje, że kolejny tego typu obiekt znajdował się przy drodze do Czarnego Boru, koło miejsca określanego mianem *Riedels Ruh* (nie znam współczesnego odpowiednika tej nazwy). Miał być na nim wyryty napis: *Auf dieser Höhe kämpfte das preußische Bataillon v. Mosel und starben viele Krieger den Heldentod den 23. Juni 1760¹*, co na język polski można przetłumaczyć jako: *Na tym wzniesieniu 23 czerwca 1760 roku walczył pruski batalion von Mosela, a wielu wojowników zginęło bohaterską śmiercią.*

Z innego źródła dowiadujemy się też, że przy pomniku znajdowały się dwie kamienne ławki, na których można było przeczytać: *Tu jest Riedelsruh, który posiada także dwie ławki²*. Dokładną lokalizację pomnika odnajdziemy na archiwalnych mapach topograficznych³, które odpowiadający mu symbol ukazują w miejscu, gdzie od drogi Kamienna Góra – Czarny Bór odchodzi droga do Jaczkowa. Dziś to rozwidlenie dróg znajduje się w administracyjnych granicach wioski Ptaszków.

Wygląd pomnika możemy poznać dzięki archiwalnej fotografii. Ujrzymy na niej nie tylko sam monument, ale prawdopodobnie także jedną z dwóch kamiennych ławek, jakie miały być ustawione w jego sąsiedztwie.

Samo upamiętnienie, wykonane zapewne w całości z piaskowca, składało się z kwadratowej płyty, na której ustawiono dwa prostopadłościany oraz obelisk zwieńczony kulą. Podobnie jak w opisanym już pomniku z ul. Słowackiego była to niewątpliwie kula armatnia znaleziona na polu bitwy. Na obelisku znajdowała się

Lokalizacja pomnika przy drodze z Kamiennej Góry do Czarnego Boru ukazana na przedwojennej mapie topograficznej

Zdjęcie z 1914 roku ukazujące pomnik przy drodze do Czarnego Boru. Fotografia: Konrektor Anders. Źródło: okładka Schlesischer Gebirgsbote, 2/1999

informacja, komu poświęcono upamiętnienie, natomiast na umieszczonym pod nim bloku wyryto datę bitwy: *DEN 23 JUNI 1760*. Na fotografii widać również, że na najniższym bloku znajdowała się też inskrypcja dotycząca tego, kto i kiedy ustawił tenże monument. Z trudem udało mi się tu odczytać jej fragment: *Gesetzt v. dem Militärverein Landeshut...*, czyli *Ustawiono przez Stowarzyszenie Militarne Kamienna Góra*. Poniżej znajdowała się też data ustawienia obelisku, prawdopodobnie *22 Juni 18...*, jednak nie potrafię jej odczytać.

Nie udało mi się ustalić dokładnych losów pomnika w latach powojennych. Podejrzewam jednak, że ten posiadający niemieckie napisy obiekt znajdujący się w widocznym miejscu przy głównej drodze, zapewne został w jakiś sposób usunięty. Natrafiłem jedynie na wzmiankę: *Kamień pamiątkowy w Riedelsruh znajdował się tam jeszcze w 1974 roku, przewrócony i z kilkoma dziurami po kulach w płycie pamiątkowej*⁴.

Prawdopodobnie fragmenty pomnika leżały w tym miejscu jeszcze przez długi czas. Jürgen Schwanitz udostępnił mi kiedyś zdjęcia, jakie w połowie lat 90. ubiegłego wieku wykonał Hans Paul. Widać na nich odnaleziony wówczas fragment kamiennego obelisku. Miał on być podówczas przetransportowany za pomocą traktora na łąkę, niestety nie znam jej lokalizacji.

Co ciekawe w miejscu ustawienia pomnika w dalszym ciągu zachował się kamienny blok, który zapewne niegdyś był podstawą pomnika. Jest to piaskowcowa płyta mająca formę kwadratu o boku 84 cm, gruba na 22 cm. Dwa narożniki są utracone. Górną krawędź ścięto dokładnie tak, jak najniższy fragment pomnika ukazanego na przedwojennym zdjęciu. W zlokalizowanym na środku płyty kwadratowym otworze zapewne znajdował się stalowy pręt, który ustalał pozycję ustawionych powyżej kamiennych bloków, z jakich zbudowano upamiętnienie.

Marian Gabrowski

Przypisy

1 E. Kunick, *Bilder aus dem Kreise Landeshut*, Landeshut, po 1910, s. 23.

2 Anni Heidberg, *Vogelsdorf*, [w:] *Schlesischer Gebirgsbote*, 8/1993, s. 164; w oryginale: *Bei dem Denkmal standen zwei Bänke aus Stein und man konnte folgendes lesen: „Hier ist Riedelsruh, da gehören auch zwei Bänke dazu“*.

3 *Meßtischblatt*, arkusz 5262 Landeshut, rok 1937.

4 L. Müller, *Landeshut 23. Juni 1760*, [w:] *Schlesischer Gebirgsbote*, nr 2/1985, s. 21; w oryginale: *Der Gedenkstein auf Riedelsruh war noch 1974, umgestürzt zwar und mit einigen Einschüssen in der Gedenkplatte beschädigt, vorhanden*.

Fragment pomnika odnaleziony w połowie lat 90. ubiegłego wieku. Fotografia: Hans Paul

Kamienna płyta zlokalizowana w miejscu ustawienia pomnika. Fotografia: Marian Gabrowski